

KICIFRÁZOTT SZAVAZÓLAPOK

Volt egyszer egy nagyon népes, a rokonságot ápoló, Finnországba utazó Népfrent-delegáció, amelynek tagsága négy különrepülőgépet töltött meg. Képviselve volt az ország népe Zalától Szabolcsig. A résztvevők részletes írásos eligazítást kaptak a méltó viselkedésről. Ebben egyebek közt egy olyan előírás is szerepelt, hogy személyenként egy üveg pálinka és két üveg bor vihető az útra. És csak messzi Északon derült ki, hogy a bontatlannak tűnő borospalackokban is pálinka volt. Anélkül, hogy összebeszélhettek volna, a zalaiakéba is meg a szabolcsiakéba is. Mert, hogy a tömény szesz tovább tart, jobban hasznosul. Hát ezt nevezem én nemzeti közgondolkozásnak.

Eme példázat elmondása után pedig immár nyugodt szívvel, kényelmesebben nekikezdekhetek szűkebb értelemben vett mondanivalóm ismertetéséhez.

Én azokhoz a szerencsétlen nemzedékekhez tartozom, amelyeknek tagjai, amikor végre a legszebb és legnemesebb állampolgári jogukat gyakorolhatták volna, már nem lehetett választani, csak szavazni. Éppen sorkatona voltam és egy hadosztályújság munkatársaként éltem át a nagy eseményt. Így értesülhettem róla, hogy a hadosztályunkhoz tartozó két ezrednél, páncélos zászlóaljnál, tüzezeknél, egészségügyieknél és fene tudja kiknél, összesen ketten a szocializmus építése ellen, azaz nemmel szavaztak. Vagyis vízszintes irányban kétszer egyenes vonallal áthúzták a szavazólapon található kis nyomtatott karikát. Ami kínos, az ellenszavazatok a hadosztálytörzsnél történtek. Befurakodott közénk az ellenség, mondta fenyegetően a sűrke parolis defenzív tiszt. Be kell pedig vallanom, hogy az egyik ellenszavazó sem én voltam. Annyi eszem már akkor is volt, hogy akkor kockáztasson az ember, ha látja valami értelmét.

Apám emlékei sokkal érdekesebbek, és ezek immár az enyémekek az egyenesági örökös jogán. Az én öregem majd két évtizeden át volt a mátraballai vasútállomás főnöke, és aztán haláláig a falu lakója maradt. Szép lassan főnök úrból Pista bácsivá változott. Szépen írt, jól fogalmazott, hivatalos irományok elkészítéséhez gyakran kérték a segítségét. Én vagyok a falu zugírásza. (Remélem, jogászaink nyelvéből azóta nem vesztek ki ez a pompás szószörnyeteg.) Apámat nem csak az egyéni problémák megoldásánál vették igénybe, de közösségi feladatokat is kapott. Aligha találhattak volna alkalmasabb személyt országgyűlési választások idején a szavazatszedő bizottság elnöki tisztjének betöltésére.

Mondta ugyan az én öregem, hogy ha valakiről tudni akarná, hogyan szavazott, ezt akár meg is tehetné. Elég lenne, hogy a szavazólap átadása előtt annak bizonyos pontjába ügyesen odanyomja a nagyujja körmét, és máris megvan a jel. De mert nem volt kíváncsi természetű, a gyakorlatban soha ki nem próbálta a módszert. Az eredményekről viszont első kézből értesülhetett a család. Ráadásul hitelesen.

Talán érdemes itt megemlíteni, hogy lassan immár kilencven felé bandukoló öreglegényként vannak személyes élményeim a két világháború közötti választásokról is.

Nem lehettem idősebb tízesztendősnél, amikor részt vehettem egy igazi választási gyűlésen. Még hozzá ellenzéki kisgazdapárti Milasin nevű képviselőjelölt meghallgatására gyűltek össze a népek a Takács Bözsiék udvarába. Kitétek egy hímzett vászonerítővel letakart asztalkát a nálunk tötésnek nevezett ambitusra. Ott szónokolt a képviselő, két kakastollas csendőr meg puskával a vállán a gémeskút mellett ácsorogva hallgatta. Különbönb teljesen teli volt az udvar emberekkel és a jelenlevők „jól beszélt”, meg „az igazságot mondja” közbekiáltásokkal fejezték ki egyetértésüket. Hazatérve meg is mondtam apámnak, hogy ezt a Milasint minden bizonnyal megválasztják majd. Apám lehűtötte lelkesedésemet mondván, hogy szép a siker, de a jelenlevők közül talán kettőnek sem volt szavazati joga.

Valósággal mellbevágott a hír, amikor megtudtam, hogy anyámnak, aki a férfiakat is beleszámítva alighanem ő volt nem csak a legolvasottabb, de talán a legreálisabban gondolkodó személy a faluban, és akkor neki sem volt szavazati joga. Háztartásbeli volt, önálló kereset nélkül, vagyontalan, és csak négy polgárit és valami kereskedelmi iskolát végzett. Ez pedig kevés volt az üdvösséghez.

A választójogot igen szűken mérték, ráadásul még vidéken nyíltan kellett szavazni. Nem csoda, hogy a kormánypárti Beniczki lett újra meg újra a győztes. Pedig őt kinevették az emberek. Egy alkalommal a falu közepén, a községháza előtt tartotta gyűlését, amikor a hazatérő csorda, konda átvonulván jócskán felverte a port.

Beniczki pedig nyomban megígérte, hogy ha megválasztják, a falu útjait portalanítani fogja. Aztán, ahogy illik, nyomban meg is feledkezett ígéretéről. Nem így az emberek. Ettől kezdve, ha jött a vidám nyári zápor, azt mondogatták: – No, portalanít már Beniczki!

A Kossuth-nótát pediglen a következő szöveggel énekelték a ballaiak:

Beniczki úr felment Pestre,

Kilenc tetyűt vitt a zsebbe.

A tizedik mozgolódott,

Beniczki úr vakaródzott.

Éljen a mi képviselőnk,

Éljen Milasin Kornél.

A második strófából már csak ennyire emlékszem:

Beniczkinék nincs malaca,

Maga rőfög az óljába(n).

Hanem most már hagyjuk a múltat, térjünk át a múltra. Vegyük szemügyre, mit hozott a hajdani rendszerváltás, amit mifelénk a demokrácia kicsavarásával leginkább demokáraként emlegettek.

Történt, hogy egy alkalommal a kisbírónk kidobolta, hogyan legyen tovább, a szokott helyeken megörgette dobját és közhírré tétetett: négy pártot kell alakítani, mégpedig kommunistát, szociáldemokratát, kiscgazdát, meg parasztpártot. Első pillantásra meghökkentőnek tűnik a politikai eligazítás dobzó útján történő közzététele, de ha tudomásul vesszük, hogy akkor még nem volt villanyáram a falunkban, így pléhkisbírónk sem lehetett, újság nem járt, és kincsnak számított a papíros, ez maradt meg egyetlen ésszerű megoldásnak.

A központi akarat csak részben teljesedett. A népakarat szerint a vasutasok meg az iparosok legyenek a szociáldemokraták, a parasztpártra pedig, mivel senki nem magyarázta el, mivégre szerveződnének, alig egy-két jelentkező akadt. Így aztán a nagyhamar, már 1945-ben megrendezett választásokon nálunk fölényesen nyert ugyan a kiscgazdapárt, de a kommunisták is megkésztették az országosan elért szavazatok számát. Aztán hasonló volt a helyzet az 1947-es választásoknál is. A mi naiv palócnépünk nem vette észre, mi készül, hogy a teherautókon faluról falura járó kékcédulás szavazóbrigádok segédmeével elkezdődött a nagy hamisítás, a fordulat évének előkészítése. (Én frissen érettségizett ifjúként, testvérem gondoskodása következtében a Parlament karzatáról végignézhettem a választási csalások ügyében tartott nagy csetepatét. Megdöbbenő volt a hamisítók mérhetetlen cinizmusa.)

Néhány hónap elegendő volt ahhoz, hogy a suta demokráciának az írmagját is kiirtsák. Reánk köszöntött a félelmeiktől és megaláztatásoktól terhes Rákosi-korszak.

A már emlegetett következő választásokon – amikor a hadosztályunkból vagányságból vagy tréfából ketten adtak le ellenszavazatot, és húzták át párhuzamosan kétszer a szavazólapon a kis fekete kariát – már a falumban is elapadt a lelkesedés.

Apám mint a bizottság elnöke, a szavazatszámolás megkezdésekor furcsa, érthetetlen jelenséget tapasztalt. A borítékokat bontogatva egyes szavazólapokra efféle kézzel írott feliratok tűntek elő: Dögöljön meg Rákosi. Akasztófára a kopaszt. Mások ezt afféle pálcikarajz formájában meg is örökítették. Volt, aki kis költemény formájában fejezte ki utálatát.

Hát ez pedig hogyan történhetett. Hiszen az emberek talán egy percet sem tartózkodnak a fülkében, nincs elég idejük a dekorálásra. Ez a rejtély akkor oldódott meg, amikor később jó néhány üres boríték is előkerült az urnából. Ezek szerint egyes szavazók az elején üres borítékot dobtak be, a szavazólapot hazavitték, jól kidekoráltak visszahozták, azt dobták be, a vadonatúj, a tiszta példány megint csak hazakerült feldolgozásra. Könnyű volt ezt nálunk megszervezni, mert a palóc hagyományok szerint nem

csak a nagycsaládok tartottak össze, hanem az ettől sokkalta népesebb hadak is. Megvolt tehát a csínytevéshez szükséges bizalom.

Felmerült az is, mi legyen az így kidekorált szitkokkal, rajzokkal, gúnyversekkel ellátott szavazólapokkal. Apám úgy gondolta, hogy ezek érvénytelennek minősítendők. Ám a helyi pártkorifeusok kioktatták, hogy ha nincs két gondosan kimért vízszintes vonallal áthúzva az a bizonyos karika, a kidekorált szavazólap is igennek számít.

Szépen gyűltek tehát az igenek, amikor újabb kínos jelenet következett. Az egyik szavazólapot bontogatva apámnak szaros lett az ujja hegye. A véleménynyilvánításnak eme szokatlan formája mindörökké elvette apám kedvét a közéleti szerepléstől, így falum szavazóinak további viselkedéséről már elsőkézből nem tudok számot adni.

Ez a történet pedig azért jutott eszembe, mert most a korai választási készülődés kapcsán valaki valahol felemlegette, hogy legutóbb Kelet-Magyarországon lejárt szavatosságú száraztésztáért, konzervbabért, talán kisebb összegű készpénzért is megpróbálták a ballaiakéhoz hasonlóan sétáltatni a szavazólapokat.

És egyesek megpróbálják velünk elhitetni, hogy csak a székely góbé csavaros eszű. Pedig azon a Helsinkibe borosüvegekben pálinkát vivők között tudtommal csak a csonka haza legkülönbözőbb tájairól jöttek repülni. Mert egy kis kacifántért mi sem megyünk a szomszédba.

